

RAMAZAN'DAN SONRA SEVAPLI ORUÇLAR*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!

Cumanız ve bayramınız mübarek olsun... Allah-u Teâlâ Hazretleri nasib etti, iki güzel mübarek, mutlu günün feyz ve bereketi çakıştı, üst üste geldi. Ben daima lâtife yollu söylerim; sanki koyu tatlılı ekmek kadayıfı üstüne halis kaymak konulmuş gibi katmerli, güzel oldu.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bu güzel günlerin mânevî ikramlarından, feyizlerinden, rahmetlerinden, nimetlerinden hepinizi istifade ettirsin... Hisseyâb eylesin, hissedâr eylesin ve hepinizi dünya ve ahirette mutlu eylesin... Her gününüz bayram olsun... Ömrünüzün sonuna kadar güzel geçsin günleriniz.

Asıl ahirette, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin huzuruna varıldığı zaman, Allah-u Teâlâ Hazretleri orada lütfuyla muamele eylesin... Bizi sevdiği razı olduğu kulları, süedâ kulları, saîd kulları zümresinden eyleyip, sizleri, bizleri cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin...

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

a. Asıl Bayram

Tabii asıl bayram, insanın ahirette o hale erişmesi, o sonucu alması:

فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ، وَمَا
الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

(آل عمران: ١٨٥)

(*Femen zühziha ani'n-nâri ve üdhile'l-cennete fekad fâz, ve me'l- hayâtü'd-dünyâ illâ metâu'l-gurûr.*) “Kim cehennemden paçayı kurtarır, yakayı kurtarır ve cennete dahil edilecek insanların arasına girebilirse, işte asıl fevz ü felâhı bulmuş, kazanmış olan, işi başarmış, bitirmiş olan odur. Dünya hayatı aldatıcı bir varlıktır, gelip geçicidir.” (Âl-i İmran, 3/185) Elde kalmıyor, kimseye kalmıyor dünya.

“*Er yarın Hak dîvanında belli olur.*” Kimin nasıl insan olduğu; mutlu mu mutsuz mu, iyi mi kötü mü, yüksek mi alçak mı olduğu, yarın göreceği muameleden belli olacağı için, dâima onu düşünüyoruz. Ebedî mutluluğu düşünüyoruz ve bayram derken de ebedî bayramı, Allah'ın rahmetine erip, cennetine girme gününü düşünüyoruz, sevgili dinleyiciler!

Bu duygularla size en derin anlamıyla, maddî ve mânevî anlamıyla bayramlar temennî ediyoruz. Allah hem bu dünyada bayram ettirsin, hem de ahirette bayram ettirsin...

Oruç tuttunuz, namazlar kıldınız, dinin güzelliklerini sevdiniz, yaşadınız, derûnî, lâhutî, ilâhî duygular içinde yüzdünüz Ramazan boyunca... Rahmet deryasına daldınız, yıkandınız, kalpleriniz pırıl pırıl nurlandı. Allah-u Teâlâ Hazretleri size mükâfat olarak bayramı ihsân etti. İşte o bayram içindesiniz ve bir de haftanın bayramı olan cuma... İkisi üst üste geldi; kat kat, *nûrun alâ nûr, fadlün alâ fadl, ni'metün alâ ni'meh, lütfun alâ lütf* oldu... Ne mutlu!.. Allah lütfunu, her zaman böyle kat kat katmerli eylesin...

b. Şevval'de Altı Gün Oruç

Aziz ve sevgili dinleyiciler! *Dehr* kelimesini bilirsiniz, *dehr* zaman demek. *Savmü'd-dehr* diye bir söz var din kitaplarımızda. *Savmü'd-dehr* demek, zaman orucu, yâni tüm zamanları oruçlu geçirmek demek. Bazı insanlar diyebilir ki:

“—Ramazan güzel, oruç tutmak sevaplı... Oruç tutunca, Allah büyük mükâfatlar veriyor. Sabredenin mükâfatı bi-gayr-i hisâb geliyor. Onun için, bütün her zamanımı oruçlu tutayım!”

Her zamanını oruçlu tutmak isteyen bir insan *savmü'd-dehri* düşünmüş oluyor. Bütün dehri, yaşadığı zamanın gündüzlerini oruçla geçirecek. Bu makbul değil dinimizde... Çünkü oruç sabır ibadeti... İnsan yemeğe alışmışken, yaşamak için su hakkıyken, yemek hakkıyken, evlilik hakkıyken, oruçta bu haklarından kendisini alıkoyuyor, tutuyor, sabrediyor, iradesini kuvvetlen- diriyor. Çok susadığı halde, dudakları çatladığı halde, ağzı kuruduğu halde su içmiyor.

Karnı boşaldığı halde, zil çaldığı halde, canı istediği halde yemek yemiyor. Neden?.. Çok kuvvetli duygularını engellemeyi öğreniyor.

Oruçtaki amaç neydi? Bir insan niçin oruç tutuyor?..

لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

(البقرة: ١٨٣)

(*Lealleküm tettekùn*) “Tâ ki, takvâ ehli kullar olasınız! Tâ ki, Allah’tan korkasınız, sakınasınız!” (Bakara, 2/183) diye, Allah orucu bize bu sebeple farz kıldığını, ayet-i kerimede bildirmiş. Oruçtan amaç takvâ, yâni takva ehli kul olmak...

Onun için ben latîfe yapıyorum, diyorum ki; Ramazan ne ayıdır?.. Derviş ayıdır, tasavvuf ayıdır, sôfi ayıdır. Neden?.. Takvâyı emrediyor, takvâyı amaçlıyor. Yâni tam derviş olmak nasıl mümkün olacaksa, onu sağlayacak bir emir.

Sabır olduğu için, insanın yemek yememeğe alışması lâzım! Zaten vücudunun ihtiyacıdır. Ama her gün oruç tutmaya alışırca, vücut bunu kabul eder, kendisini ona göre ayarlar. O zaman her gün oruç tutmak zor gelmez. Bilirsiniz, hatırlayacaksınız; “Ramazanın başında, ilk günlerde zor geliyordu oruç da, sonra zor gelmemeye başladı.” diyenleri duymuşsunuzdur.

İnsan alıştı mı, artık zor gelmez. Ummadı mı, “Bu gün nasıl olsa iftara kadar yemek yenmeyecek!” diye düşündü mü, canı yemeği hatırlayıp da istemez. O zaman sabır diye bir şey kalmıyor. Onun engellenmesi için istek olmuyor ki, sabır olsun. Bu bakımdan bütün seneyi oruçlu tutmak uygun görülmemiş.

Nasıl olacak?.. En çok tutsa tutsa bir insan, Dâvud AS’ın orucu gibi oruç tutabilir. O nasıl tutarmış, mübarek Dâvud AS?.. Bir gün oruç tutarmış, bir gün tutmazmış. Böylece senenin yarısı oruçlu geçmiş oluyor. Tabii oruç tutmadığı zaman yemek yemeğe alışmış oluyor. Oruç tuttuğu zaman, tam yemek isterken oruç tutmuş oluyor. Bu amacına uygun...

Buna *savm-ı Dâvûdî*, Dâvud AS’ın tarzında oruç derler. Böyle olabilir. Çok oruç aşıklısı olanlar *savm-ı dehr* tutmazlar, *savm-ı Dâvûdî* tutarlar. Bir gün tutup bir gün tutmayıp, bir gün tutup bir gün tutmayıp, böylece o sevapları kazanabilirler.

Ama *savm-ı dehr* gibi, bütün zamanını oruçlu geçiriyormuş gibi sevap kazanmanın bir yolu, bir kapısı da var, kestirme yolu var. Yâni yolun bir bilinen, uzun asfalt yolu vardır. Bir de kestirmeden, ara yoldan yine aynı yere insan çarçabuk çıkıverir, kestirme yolu var. O kestirme yolu nedir?

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuş ki... Rivâyet eden kim? Ebû Eyyûb el-Ensârî RA... Ebû Eyyûb el-Ensârî Efendimiz kimdi? İstanbul’umuzun başının tâcı, medâr-ı iftihârı, mihmandâr-ı

Peygamberî, Eyyûb Sultan semtinde, deniz kenarındaki o mübarek camide kabri bulunan, Hâlid ibn-i Zeyd Ebû Eyyûb el- Ensârî Hazretleri. Hepimizin rehberi, önderi...

Çünkü ashab-ı kiram, Peygamber Efendimiz'in ashabı hangi beldede vefat etmişlerse, o beldenin kıyamet gününde önderi olacak. Mahşere onlarla beraber, onları arkasında toplayıp götürecektir. Biz de İstanbullu olduğumuza göre, dinleyicilerimizin büyük bir kısmı İstanbullu olduğuna göre, onların önünde gidecek. Peygamber Efendimiz'e onları kavuşturacak olan, mahşer günü bayrak elinde, mihamdâr-ı Peygamberî... Savaşlara da katılmış zaten. İstanbul'u da fethetmeye gelmiş de burada vefat etmiş.

Ebû Eyyûb el-Ensârî Efendimiz Medine'de, Peygamber Efendimiz'i evinde, Mescid-i Nebevî inşa edilinceye kadar üst katta misafir eden mihamdârı... Yâni evinde ağırlamış olan, ev sahipliği yapmak şerefine ermiş olan sahâbi. Kurrâ hafız, kuvvetli hafız. Peygamber Efendimiz'in yanında, kendisine vahiy geldiği zaman onları yazan vahiy kâtiplerinden birisi...

Peygamber Efendimiz'den sonra, Medine-i Münevvere Camii'nin imamlık şerefi kendisine gelmiş. Sonra Medine'de valilik yapmış. Allah şefaatine erdirsin, cennette buluştursun... Mahşer günü sancağı çekip de yürürken, arkasında, Rasûlüllah SAS Efendimiz'in yanına onunla varalım inşâallah...

Ebû Eyyûb el-Ensârî RA Efendimiz'den rivâyet etmiş ki, Peygamber SAS Efendimiz şöyle buyurmuşlar:¹

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ، ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ، كَانَ
كَصِيَامِ الدَّهْرِ

(م.ت.ن.ه.ح.م.حب.طب.عن أبي أيوب)

(Men sâme ramadâne, sümme etbaahû sitten min şevvâl, kâne kesiyâmi'd-dehr.)

“Kim Ramazan’ı tutarsa, sonra da ona Şevval’dan altı eklerse, sanki sıyâm-ı dehr gibi olur.” Şimdi biz Ramazan’ı tuttuk, sizler tuttunuz, Allah kabul eylesin, Ramazan tamam... Ramazan’ı tuttuktan sonra, buna Şevval’dan altı eklerse diyor. Şevval, Ramazan’dan sonraki ay... Şu anda bayram oldu, bayram Şevval’in ilk

¹ Müslim, *Sahîh*, c.II, s.822, no:1164; Tirmizî, *Sünen*, c.III, s.132, no:759; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.547, no:1716; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.417, no:23580; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.III, s.297, no:2114; Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.IV, s.134, no:3902; Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.V, s.49, no:4640; Taberânî, *Mu’cemü’s-Sağîr*, c.I, s.397, no:664; Abdü’r-Rezzak, *Musannef*, c.IV, s.315, no:7918; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.III, s.347, no:3730; Beyhakî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.IV, s.292, no:8214; Neseî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.II, s.163, no:2863; Hamîdî, *Müsned*, c.I, s.188, no:380; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, c.XXI, s.284; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.104, no:228; İbn-i Esîr, *Üsdü’l-Gâbe*, c.I, s.1142; Ebû Eyyûb el-Ensârî RA’dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.308, no:14341; Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.V, s.50, no:4642; Beyhakî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.IV, s.292, no:8215; Heysemî, *Müsnedü’l-Hâris*, c.I, s.420, no:334; İsfahânî, *Emâlî*, c.I, s.34, no:3; Câbir ibn-i Abdullah RA’dan.

İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VIII, s.398, no:3635; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.III, s.349, no:3735; Taberânî, *Müsnedü’ş-Şâmiyyîn*, c.I, s.278, no:485; Sevbân RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.VIII, s.465, no:23680; *Câmiü’l-Ehâdis*, c.XX, s.460, no:22614.

günleri... Ramazandan sonra gelen Arabî ayın adı Şevval... Bu ay içinde altı eklerse, yâni altı gün oruç tutarsa, ne olur? (*Kâne kesiyâmi'd-dehr*) “Sanki bütün sene, bütün zamanı hep oruç tutmuş gibi olur.” buyuruyor Peygamber Efendimiz.

Demek bu da bütün seneyi oruç tutmuş olmanın, sıyâm-ı dehr gibi olmanın kestirme yolu... Öyle yapmıyor ama Ramazan'ı tutuyor, altı gün de Şevval'den tutuyor. Otuz gün Ramazan, altı gün de o, otuz altı gün... Otuz altının on misli ne olur? Üç yüz altmış eder. Niye on misli diyorum? Çünkü Allah indinde, yapılan ibadetlerin, iyiliklerin mükâfatları en aşağı bire ondur:²

² Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.670, *Savm* 36/2, no:1795; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.148, no:343; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.525, no:1638; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.234, no:7194; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.419, no:1046; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.I, s.290, no:950; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.X, s.353, no:5947; Dârimî, *Sünen*, c.V, s.148, no:21353; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.III, s.130, no:1762; Ebû Avâne, *Müsned*, c.II, s.164, no:2676; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.399, no:7973; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.325, no:665; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.345; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.273; Ebû Hüreyre RA'dan.

Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.697, *Savm* 36/55, no:1875; Müslim, *Sahîh*, c.II, s.812, *Savm* 13/39, no:1159; Neseî, *Sünen*, c.IV, s.210, no:2391; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.64, no:352; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IV, s.156, no:3859; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.128, no:2700; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.IV, s.172, no:3032; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.380, no:773; Abdullah ibn-i Amr RA'dan.

Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.24, *İman* 2/30, no:41; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.419, no:1046; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.297, no:957; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.175, no:2910; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.195, no:1690; Hâkim, *Müstedrek*, c.III, s.297, no:5153; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.405, no:2763; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.31, no:227; Ebû Ubeyde ibni'l-Cerrah RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.148, no:21353; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.269, no:7605; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.V, s.265; Ebû Zerri'l-Gıfârî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl c.I, s.69, no:265; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.II, s.319, no:1359-1362.

الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا

(بخ. د. ه. حم. عن أبي هريرة؛ خ. م. ن. حب. عن ابن عمرو)

(*El-hasenetü bi-aşri emsâlihâ*) “Yapılan iyiliğin mükâfatı en aşağı on mislidir.” Daha fazla olabilir, daha fazla olabilir. Hesaba sığmayacak kadar da çoğa doğru gidebilir bu...

Demek ki, 36’ya bir 0 koyarsak on misli 360 ediyor. 360 da, bir sene ediyor. Biliyorsunuz kamerî sene 354 gündür. Fazlasıyla tamamlıyor. Demek ki, İslâm’ın her emri tutarlı, nerden baksan tamam oluyor.

Bu hadis-i şeriften bizim anladığımız nedir, çıkaracağımız ders nedir?.. Bu bayram günleri geçtikten sonra biz yine niyetleneceğiz, altı gün daha oruç tutacağız.

“—Acaba bu altı gün orucu peş peşe mi tutalım, parça parça mı tutalım? Toptan mı tutalım, perakende mi tutalım?..” diyebilir dinleyen kardeşlerimizden birileri.

Serbest... İsteyen Şevvalin bu altı gün orucunu peş peşe, toptan, hepsini bir arada tutar. İsteyen de meselâ pazartesi- perşembe, pazartesi-perşembe, pazartesi-perşembe olarak tutar. Ya da Arabî ayların, kamerî ayların ortası *eyyâm-ı biyz* diyoruz, ayın ortasında 13-14-15’i var. Yâni mehtaplı gecelerin gündüzüne *eyyam-ı biyz* diyoruz; o günleri tutar. Böylece o sevabı öyle de alabilir.

Hangi sevabı alır?.. Hem Şevvalin altı gün orucunu tutma sevabı alır; hem de *eyyâm-ı biyz* orucu tutmak diye zaten sevaplı bir şey var, o günlerde oruç tutmak da sevap, onun sevabını alır. Ya da pazartesi - perşembe oruçlarını tutmak sevap, onun sevabını alır.

c. Pazartesi ve Perşembe Orucu

Bereket olsun sözümüzde diye, hadis-i şeriflerden okuyalım! Ebû Hüreyre RA'ın rivâyet ettiğine göre, Peygamber SAS

Efendimiz pazartesi-perşembe oruç tutmayı tavsiye buyurmuş ashabına...

Açıklama olarak da buyurmuş ki:³

عَرَضُ الْعَمَالِ يَوْمَ الثَّانِيَنِ وَالْخَمِيسِ، فَأُحِبُّ أَنْ
يُعْرَضَ عَمَلِي وَأَنَا صَائِمٌ

(ت. عن أبي هريرة)

³Tirmizî, *Sünen*, c.3, s.122, no:747; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.III, s.287; Ebû Hüreyre RA'dan.

Neseî, *Sünen*, c.IV, s.201, no:2358; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.201, no:21801; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.377, no:3820; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.121, no:2667; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.403, no:2617; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l- Evliyâ*, c.IX, s.18; Üsâmetü'bnü Zeyd RA'dan.

Taberî, *Tehzîbü'l-Âsâr*, c.III, s.249, no:986; Ümm-ü Seleme RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.8, s.564, no:24192; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXXII, s.445, no:35531.

RE. 253/2 (Tu'radu'l-a'mâlû yevme'l-isneyni ve'l-hamîs) "Pazartesi-perşembe günleri kulların amelleri, 'Kulların böyle yaptı yâ Rabbî!' diye dergâh-ı izzete sunulur. (Feuhibbu en yu'rada amelî ve ene sâim) Ben de amellerimin oruçluyken arz edilmesini, yâni Allah'a amellerim arz edilirken, 'Oruçlu bu kulun yâ Rabbî!' denmesini seviyorum da, ondan o günlerde tutuyorum." diyor.

Onun için, isterse insan Şevval'in orucunu pazartesi ve perşembeleri tutarak yapar.

d. Ayda Üç Gün Oruç Tutmak

Eyyâm-ı biyz'in hadis-i şerifini de okuyalım! Buhârî ve Müslim'in müştereken rivâyet ettiği hadis-i şerifte, Ebû Hüreyre RA buyuruyor ki:⁴

أَوْصَانِي خَلِيلِي صَلَّى أَهْلُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِثَلَاثٍ :
صِيَامِ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَرَكَعَتِي الضُّحَى،
وَأَنْ أُوْتِرَ قَبْلَ أَنْ أَنْامَ

(خ.م.د.ن.حم.عن أبي هريرة)

⁴ Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.699, no:1880; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.499, no:721; Ebû

Dâvud, *Sünen*, c.I, s.455, no:1432; Neseî, *Sünen*, c.III, s.229, no:1677; Ahmed ibn- i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.258, no:7503; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.402, no:1454; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.II, s.227, no:1222; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VI, s.277, no:2536; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.321, no:2447; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.II, s.213, no:1769; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XI, s.252, no:6369; Ebû Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.387, no:3843; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.36, no:4620; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.III, s.85; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.390, no:7838; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.IV, s.299, no:7875; İshak ibn-i Râhoveyh, *Müsned*, c.I, s.416, no:470;

Ebû Avâne, *Müsned*, c.II, s.10, no:2123; Hakîm-i Tirmizî, *Nevâdirü'l-Usûl*, c.III, s.195; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XVI, s.234, no:44284; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XXXIX, s.187, no:42322.

(Evsânî halîlî SAS bi-selâsin: Sıyâmi selâseti eyyâmin min külli şehri, ve rek'ateyi'd-duhâ, ve en ûtira kable en enâm.) “Benim çok samîmî, candan dostum, sevgilim SAS Efendim bana üç şeyi tavsiye buyurdu:

1. Her Arabî aydan üç gün oruç tutmayı.
2. Her günün sabahında iki rekât faziletli nafîle namaz kılmayı, *duhâ* namazı kılmayı.
3. Yatmadan evvel vitir namazını kılmayı sıkı sıkı tavsiye etti.” buyuruyor.

Buradan da anlaşılıyor ki, her ay Peygamber Efendimiz oruç tutmayı tavsiye ederdi. Bu nereye götürür?.. Her ay üç gün; 3'ün önüne bir 0 koyarsak 30 eder, on misli... O da savm-ı dehr demek oluyor. Yâni her ay üç gün oruç tuttu mu bir insan, bütün sene oruç tutmuş gibi sevap alır.

Hâsılı Allah'ın emirlerini, Rasûlüllah Efendimiz'in sünnetini bir insan uygularsa, bütün ömrü ibadetle geçmiş gibi sevap kazanıyor. Meselâ abdest alıyor, iki rekât namaz kılıyor, abdestli yatıp uyuyor. Sabah namazına kalkacak veya teheccüd namazına kalkacak... Uyuyor, uykusu bile ibadete sayılıyor. Niçin?.. Abdestli yattığı için. Peygamber Efendimiz bildirmiş. Demek ki, abdestli olması dolayısıyla uykusu da ibadete yazılıyor.

Üç gün oruç tutuyor, bir ay tutmuş gibi sevap alıyor. Her ay üç gün tutunca, böylece bütün seneyi oruç tutmuş gibi sevap kazanıyor. (12 x 3 = 36 eder; 10 misli fazlasıyla 360 eder.) Sanki aritmetik hesap dersi yapıyormuş gibi, gayet rahat anlaşılıyor.

Yalnız bu okuduğum Ebû Hüreyre hadis-i şerifinde, bazı kelimeleri açıklamak istiyorum. Ebû Hüreyre RA bu rivâyetinde buyuruyor ki:

(*Evsânî halîlî SAS*) “Benim halîlim Hz. Peygamber bana şu üç şeyi tavsiye etti.” diyor. *Halil* ne demek, bunu bir açıklamak istiyorum. Benim halîlim Muhammed... Yâni, “Rasûlüllah bana şöyle buyurdu.” demiyor, “Halîlim SAS bana üç şeyi tavsiye buyurdu.” diyor. *Halil* kelimesi *hı* harfiyledir, noktalı *ha* iledir. Bu nereden geliyor?

Hullet arkadaşlık demek, ama kelimenin kökü ne?.. *Tahlil* denirse *hı* ile, bir şeyi aralamak demek. Meselâ, yemeklerden sonra dişlerin arasının temizlenmesi... Eğer arasına ekmek veya yemek kırığı kaçmışsa buna dişlerin tahlili deniliyor. Abdest alırken ellerinin arasında, parmak arasına su gitmeyebilir. Abdesti tamam olmaz diye parmaklarını açıp, öbür parmaklarını o araya sokup, orayı su ile ıslatırsa; ona da parmak aralarını hilâllemek deniliyor. Yâni ara demek.

Halil de, ikisinin arası çok yakın olan, birbirinin arasına girmiş, çok samîmî dost demek olur. Ebû Hüreyre RA olsun, Ebü'd-Derdâ RA olsun, Ebû Zerr-i Gıfârî RA olsun... Böyle sahabe, bazen SAS Efendimiz'i anlatırken, “Peygamberimiz şöyle buyurdu.” demiyor da, “Çok samîmî candan dostum, canım ciğerim, ciğerpârem bana şöyle söyledi.” gibi, bu kelimeyi kullanıyorlar.

Biliyorsunuz, İbrâhim Peygamber'in de sıfatı *Halîlu'llah* idi, *Halîlü'r-Rahmân* idi. Yâni Rahmân'ın, Allah'ın halîli, çok samîmî dostu...

Neden?.. İbrâhim AS önüne bir mesele geldiği zaman, çeşitli seçenekler karşısına çıktığı zaman, Allah rızası ne taraftaysa mutlaka onu tercih ederdi. Seçeneklerin Allah rızasına uygun olanını seçerdi. Onun için, Allah da İbrahim AS'a *Halîlu'llâh* payesini vermiş: "Samîmî dostum bu benim, çünkü hep beni tercih ediyor, hep beni seviyor, hep benim emrimi seviyor, benim emrimi tutuyor." mânâsına...

Bir ifade bu: "Bana halîlim, çok samîmî dostum SAS Efendim tavsiye etti." diyor. Tavsiyelerinin birisi neydi?.. Her ay üç gün oruç tutmak. Sonuç olarak savm-ı dehr gibi, her seneyi oruç tutmuş gibi sevap kazandıracak.

e. Duhà ve İşrak Namazı

İkincisi neydi?.. (*Rek'ateyi'd-duhà*) Duhà'nın iki rekât namazını hep tavsiye etmiş, hep kılın diye buyurmuş Peygamber Efendimiz.

Duhà nedir?.. Sabahleyin güneş doğduktan sonraki vakte *duhà* denir. Güneş doğduktan sonraki vakte Türkçe'de kuşluk vakti deniliyor. Her halde kuşlar öttüğü içindir, o zaman çok cıvıldaşırlar. Kuşlar ağaçların üstünde cıvıl cıvıl ötüşürler. Kuşluk vakti deniliyor.

Kuşluk vakti de bir takım devrelere ayrılır. Kaba kuşluk, koca kuşluk, orta kuşluk diye Anadolu'da kullanılır bunlar. Arapça'sında da bu sabahtan sonraki zaman, *dahve-duhà-dahàu* diye aynı kökten üç başka telâffuzlu kelimecikle anlatılmıştır. Sabahtan sonra iki rekât namaz kılmayı da, Peygamber Efendimiz tavsiye

buyurmuş. Samîmî sahabesine, kendisine candan aşık olan sahabesine tavsiye buyurmuş, bu namazı hiç kaçıрма diye...

Bu namaz hangidir?.. Benim daha kuvvetli kanaatime göre bu namaz, *işrak namazı* olabilir. Çünkü iki rekât diyor. İşrak namazı neydi?..

Tirmizî'nin Enes ibn-i Mâlik RA'dan rivayet ettiğine göre, SAS Efendimiz şöyle buyurmuşlar:⁵

مَنْ صَلَّى الْفَجْرَ فِي جَمَاعَةٍ، ثُمَّ قَعَدَ يَذْكُرُ أَهْلَهُ
حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ، كَانَتْ لَهُ
كَأَجْرِ حَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ تَامَّةٍ، تَامَّةٍ، تَامَّةٍ

(ت. حسن عن انس)

RE. 426/14 (*Men salle'l-fecre fî cemâatin*)

“Kim sabah namazını cemaatle camide kılarsa, (*sümme kaade yezkürü'llàhe hattâ tatlua'ş-şems*) sonra Allah'ı zikrederek zamanını değerlendirmek sûretiyle, güneş doğup kerahat vakti çıkıncaya kadar oturursa... (*Sümme sallâ rek'ateyn*) Kerahat vakti geçtikten sonra, kalkıp iki rekat namaz kılarsa; (*kânet lehû keecri hâccetin ve umretin tâmmetin, tâmmetin, tâmmeh*) böyle oturmak, bu ibadeti yapmak, ona o gün tam bir hac ve umre yapmış gibi sevap kazandırır; tam bir hac ve umre yapmış gibi, tam bir hac ve umre yapmış gibi...” buyurmuşlar.

⁵ Tirmizî, *Sünen*, c.II, s.481, no:586; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.II, s.9; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.808, no:21508; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XX, s.496, no:22727.

Bu namazı teşvik ediyor Peygamber Efendimiz. Yâni, insanın sabah namazından sonra kıldığı bir namaz var. Güneş doğduktan sonra, kerahat vakti çıktıktan sonra kılınıyor.

Sabah kılınacak. Sabahtan sonra vakit geçecek, güneşin doğma zamanı gelecek. Güneş doğacak. Güneş doğduğu zaman namaz kılınmıyor, kerahat vakti oluyor. Güneş doğduğu zaman, güneş tepedeyken, güneş batarken vakt-i kerahattir, namaz kılınmaz. Onun için, o kerahat vakti çıkacak.

Kerahat vakti ne zaman çıkar?.. Aşağı yukarı, takvimlerde güneşin doğuşunu yazan rakamlardan yarım saat sonra, yirmi beş dakika sonra, biraz daha fazla geçince kerahat vakti çıkar. Ama, “En kısa zamanı hangisidir?” diye denilirse, 20-22 dakîka sonra namaz kılma vakti gelir. Belki bu süre mevsime göre de 1-2 dakika ilerleyebilir, gerileyebilir.

Bu duhà vaktidir, yâni güneş doğduktan sonraki bir vakittir. Bunun özel adı *işrak*’tır. Çünkü güneş şarktan çıktı, etrafı ışıtmaya, aydınlatmaya başladı. İşte bu namaza *işrak namazı* derler. Yâni, duhà namazının sabaha yakın olan kısmında olanına, işrak namazı deniliyor. Bu hadis-i şerifte bahsedilen, “Peygamber Efendimiz bana her gün kılmayı tavsiye etti.” dediği namaz, bu işrak namazı olabilir.

Hocamız cennet-mekân, Mehmed Zâhid Kotku Efendimiz, İskenderpaşa Camii’nde bunu

fiilen hep kendisi yaparak bizi alıştırılmış, bize öğretmişti. Sabah namazından sonra oturulur, Yâsin-i Şerif okunurdu. Ondan sonra güzel dualar, Kur'an-ı Kerim'den, hadis-i şeriflerden alınmış dualar, *Evrâd-ı Şerife* okunurdu. Herkes önündeki, elindeki evrad kitabını, dua kitabını açar, dinlerdi. Ondan sonra hatm-i hâcegân yapılır, tesbihler çekilirdi. O vakte kadar da, tabii kerâhat vakti geçmiş olurdu. Yâni namaz kılınamayacak vakit tamamlanmış olur ve artık işrak vakti geldiği için kalkar, iki rekât veya daha fazla namaz kılar idi. Tabii bu sünnet, hadis-i şeriflerde geçen bir ibadet. Hocamız bunu bize öğretti. Her yerde görmüyoruz, herkes yapmıyor. Allah

Hocamız'dan razı olsun. İşte bu iki rekât duhâ bu olabilir.

Bir de başka hadis-i şeriflerde, yine bu sabahla öğlenin arasında tavsiye edilen dört rekât, sekiz rekât, on iki rekât kılınabilen namaz vardır. Bu işraktan sonraki vakitte, günün dörtte biri geçtikten sonra, rubû'-u nehâr geçtikten sonra deniliyor; o zaman kılınan namaz... Yâni güneşe artık bakılamaz. Güneşin sarılığı geçmiştir, iyice parlamıştır, ışımıştır. Ortalığı da ısıtmaya başlamıştır. Asıl *duhâ* vakti o vakittir. O zamanki namazı Peygamber Efendimiz daha ziyade dört rekât, sekiz rekât, on iki rekât diye tavsiye buyuruyor. O da bir çeşit *duhâ* namazıdır.

İşrak da bir çeşit bu gruba dahil olan namazdır. Ebû Hüreyre RA'a ve Ebü'd-Derdâ RA'a Peygamber SAS Efendimiz bu namazı tavsiye etmiş.

أَوْصَانِي حَبِيبِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِثَالِثٍ، لَنْ
أَدْعَهُنَّ مَا عِشْتُ: بِصِيَامٍ ثَالِثَةٍ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ،
وَصَالَةِ الضُّحَى، وَبِأَنْ أَلْ أُنَامَ حَتَّى أُوتِرَ

(م.ق. عن أبي الدرداء)

(*Evsânî habîbî SAS bi-selâsin, len edeahünne mâ iştü*) “Yaşadığım müddetçe onu hiç terk etmeyeyim diye, Rasûlüllah olan Habîbim SAS, üç şeyi tavsiye etmişti.”

Habîb ne demek?.. *Mahbûb* demek, sevgili demek...

“Sevgilim Rasûlüllah SAS bana vasiyet etmişti, tavsiye buyurmuştu. (*Bi-sıyâmi selâseti eyyamin min külli şehri*) Her ayın üç gün orucunu, (*ve salâti'd-duhâ*) duhâ namazını, (*ve bien lâ enâme hattâ ûtira*) ve vitir namazını, o tek rekâtlı namazı kılmadan uyumamayı tavsiye etmişti.” diyor. Biz vitr-i vâcib namazı diyoruz.

⁶ Müslim, *Sahîh*, c.I, s.499, no:722; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.47, no:4675; Ebü'd-Derdâ RA'dan.

İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.I, s.416, no:469; Hakîm-i Tirmizî, *Nevâdirü'l-Usûl*, c.III, s.195; Ebû Hüreyre RA'dan.

Neseî, *Sünen*, c.VIII, s.115, no:2362; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IX, s.46, no:9095; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.II, s.144, no:1083; Ebû Zerri'l-Gıfârî RA'dan.

f. Ramazan'dan Sonra Orucun Hikmeti

Biz böylece bayram günü, önünüzdeki günler için kazanabileceğiniz sevaplı bir konuyu, size bu cuma sohbetimizde anlatmış olduk, sevgili dinleyiciler!

Ramazanı tuttunuz, bayram geldi, bayramdan sonra da altı gün oruç tutun diye tavsiye ediyoruz. Bu neden?.. Bunun belki tıbbî faydaları da var. Otuz gün oruç tutmaya alışmış bir insan, bayramda da baklavalara, börekler, çeşitli ikramlarla mide tekrar bir yükleniyor. Yeniden oruca biraz daha dönmek lâzım! Altı günlük oruç çok hikmetli... Ramazandan sonra bu altı günlük orucu ben, tıbbî bakımdan da çok hikmetli, çok önemli, çok sıhhatli, çok faydalı görüyorum. Yeniden bir oruca döndürme, orucu tekrar hatırlatma ve zihinde, kalpte oruç sevgisini pekiştirme oluyor bence bu altı günlük oruç... Peygamber Efendimiz onun için tavsiye etmiş.

Bir de hatırıma şöyle bir benzetme geldi. Biliyorsunuz, Uhud Harbi'nde müslümanlar epeyce yıpranmış. Okçular kendilerine gösterilen yerde durmayınca, mevzilerini terk edince; arkadaki düşman birlikleri, süvariler İslâm ordusunu arkadan çevirdi, büyük çatışmalar oldu, zâiyat oldu. Ama yine müslümanlar hâkim oldular savaşa, gâlip gibi oldular. Çok perişan oldular, yaralılar, şehitler oldu. Medine'ye döndüler. Düşman da kırık dökük, perişan bir şekilde Mekke yolunu tutturdu, mağlub bir şekilde...

Peygamber Efendimiz ne tavsiye buyurdu?.. O yorgun sahabe, susuz, savaşa girmiş-çıkılmış, elleri ayakları titreyen insanları göz önüne getirin sevgili dinleyiciler!

“—Haydi bakalım toparlanın, düşmanı kovalamaya gidiyoruz!” dedi.

Toparlandılar, düşmanın arkasından... Hicret yolunda *Ebyâr-ı Ali* denilen yer vardır, yâni Medine-i Münevvere'den Mekke'ye doğru gitmek isteyen insanların geçtiği ilk taraf. O tarafa, *Zü'l- huleyfe* denilen yere, yâni Medine'den gelecek hacıların ihrama girme noktasına doğru düşmanı bir kovalamaya giriştiler.

Düşman da, “Yendik mi, yenildik mi, ne oldu? Müslümanlar çok mu zayıfladılar, çok mu yıprandılar?” filân diye düşünüp dururken bir haber duydular ki: Medine'den İslâm ordusu üzerlerine geliyor!.. Tabii betleri, benizleri attı, çok perişan oldular, nasıl kaçacaklarını şaşırıldılar, perişan bir şekilde hızla Medine-i Münevvere'den Mekke-i Mükerrreme tarafına doğru savuşup gittiler. Yâni savaşın üstüne, yorgunluğun üstüne ikinci bir sefer emrederek, düşmanı iyice perişan etmiş oldu Peygamber SAS Efendimiz.

Komutanlar komutanı, bir savaş nasıl kazanılır, en güzel şekliyle inceliklerini bilen o yüce emîrü'l-mü'minîn, emîrü'l- ümerâi'l-mü'minîn Peygamber Efendimiz, Allah'ın emriyle, izniyle böyle yapmıştı. Tabii o da Allah'ın emriyle oluyor. Peygamber Efendimiz yorgun bir şekilde savaştan dönüp oturduğu sırada Cebrâil AS zırhıyla geldi:

“—Yâ Rasûlallah, ne o?.. Siz oturuyorsunuz ama, biz melekler zırhımızı çıkarmadık. Haydi bakalım düşman üzerine!..” dedi.

Yâni, Allah’ın emri üzerine, düşmanın üzerine bir daha saldırdılar.

Şimdi ben de, Ramazan’da müslümanlar nefis ile cenk etti diyorum. Yâni bir savaş oldu, biz de yıprandık. Aç, susuz durduğumuz için nefis de yıprandı doğrusu. Kureyş ordusu gibi perişan oldu. Biz mi gâlip geldik, o mu gâlip geldi?.. Biz gâlip geldik derken bayram oldu. Şimdi Şevval’de altı gün daha oruç neye benziyor? Artık yarı perişan düşman ordusuna, nefis ordusuna, ikinci bir askerî hücum yapıp, iyice kaçırtıp perişan etmeye benziyor diye, aklıma böyle bir benzetme düştü.

Allah o şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin şefaatlerine bizleri erdirsin... Tabii cihadın en büyüğü insanın kendisiyle yaptığı, nefsiyle yaptığı cihaddır. Biz Ramazan’da nefisle cihad ettik, tasavvufî savaş yaptık yâni... “Nefsi ıslâh edelim, güzel ahlâkı kazanalım! İrademize hâkim olalım, iyi ahlâklı insan olalım! İstedığımız zaman kendimizi tutabilelim, çelik gibi frenlerimiz olsun, kuvvetli irademiz olsun!” diye, “Takvâ ehli olalım!” diye, Allah-u Teâlâ Hazretleri bize bu orucu emretmiş.

Tamam, bayram oldu, biraz gevşedik ama, bir hücum daha yapalım, o serkeş nefsi iyice mağlûb edelim, yenelim de, nefis bizi tekrar kötülöklere çekemesin, hiç gücü kuvveti, tâkati kalmasın, şeytanı bize güldürmesin, Allah’ın sevmediği işleri tekrar yaptırmamasın diye...

إِنَّ النَّفْسَ الْمَّارَةَ بِالسُّوءِ

(يوسف: ٥٣)

(*Inne'n-nefse leemmâretün bi's-sû'*) [Çünkü nefis aşırı şekilde kötülüğü emreder.] (Yusuf, 12/53)

Onun için, bu altı günlük orucu şimdiden size, bayram günlerinde tavsiye etmiş olduk. Biraz savaş üzerine savaş, yorgunluk gibi görünüyor ama Peygamber Efendimiz'in tavsiyesi... Tabii siz bunları yapınca, sonuç itibariyle sevap kazanacaksınız. Altı gün orucu tutunca, otuz günle beraber otuz altı edecek, on misli sevabıyla bütün sene oruç tutmuş gibi sevap kazanacaksınız. Ama bu arada bir şeyi daha hatırlatmış, öğretmiş olduk bu hadis-i şerifleri okuyunca; demek ki, Şevval'den sonra da bazı oruçlar tutabilirsiniz.

Bu sevdiğiniz oruç ibadetini Ramazan'da yaşadınız, ibadetlerle geceli gündüzlü sarmaş dolaş, haşır neşir oldunuz. Orucun nefsi nasıl zayıflattığını, ruhu nasıl kuvvetlendirdiğini, kalbi nasıl nurlandırdığını gördünüz. İşte Şevval'de altı gün orucu tutun! Ondan sonra da her ay, çeşitli vesilelerle oruç tutabilirsiniz. Haftanın iki günü pazartesi-perşembe orucu tutabilirsiniz. Mehtabı gördüğünüz zaman, "Tamam, aydınlık günler gelmiş, eyyâm-ı biyz gelmiş; gündüzleri oruç tutayım!" dersiniz, Arabî ayların 13, 14, 15'inde oruç tutarsınız. Böylece nefse karşı cihadınız, onu terbiye çalışmalarınız, iradenizi kuvvetlendirme çalışmalarınız kesintisiz devam etmiş olur, iyi olur.

Bunu da bir benzetmeyle anlatayım size: Meselâ arabası olan kardeşlerimiz bilirler, araba çalıştığı zaman arabanın aküsü dolar, çalışmayla dolar. Ama siz bir yere gitseniz, bir aygelmeseniz. Araba olduğu yerde dursa, aküsü boşalabilir. Geldiğiniz zaman, anahtarı çevirdiğiniz zaman marş basmayabilir. Neden?.. Çalışmadığı için akü boşaldı.

İnsan da böyle ibadetleri yapmazsa, aküsü boşalabilir. İşte altı gün Şevval orucu tutacak. Bir çalıştırma bu, aküyü doldurma çalışması... Her ay üç gün eyyam-ı biyz orucu tutacak, alıştıрма, aküyü doldurma, ruhu kuvvetlendirme, ibadet aşkını, şevkini canlandırma... Böyle böyle nefsi yeneceğiz, düşmanla savaşaacağız, şeytani alt edeceğiz. Allah'ın rızasını kazanacağız ve Rahmân'ın yolunda yürüyeceğiz, Allah'ın sevgili kulu olacağız. Sonunda hayat imtihanını başarıp, Rabbimizin huzuruna yüzü ak, alını açık, sevdiği razı olduğu kul olarak varacağız. Asıl bayramı o zaman yapacağız.

Aziz ve sevgili Akra dinleyicileri! Allah-u Teâlâ Hazretleri bayramınızı mübarek etsin... Ramazan'da yaptığınız nefisle cihad kazanız mübarek olsun... Şevval ayındaki altı günlük seferiniz, kazanız mübarek olsun...

Allah-u Teâlâ Hazretleri sizi her türlü hayırlı işte güçlü, kuvvetli eylesin... Her yönden kuvvetli eylesin... Aklen, fikren, bedenen, rûhen, ahlâken, irade, rey ve tedbir bakımından, düşünce kuvveti bakımından, sıhhat bakımdan, âzâlarınızın pırıl pırıl işlerliği bakımından kuvvetli eylesin...

Mâlî yönden kuvvetli eylesin... Hiç kimseye el açıp, boyun büktürtmesin, muhtaç duruma düşürmesin... Siyâseten kuvvetli eylesin, başka devletlerin karşısında hor, zelîl olmayalım!.. Allah- u Teâlâ Hazretleri izzetle, îtibarla, şevketle, devletle yaşamayı nasib eylesin... Her yönden Mevlâmız bizi kuvvetli eylesin... Hem dünyada, hem ahirette aziz ve bahtiyar eylesin... İki cihanın saadetine sahip ve nâil ve mazhar eylesin, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!..

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

30. 01. 1998 - AVUSTRALYA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

